

Prof. dr hab. Gabriel Brzęk (1908-2002)

Gabriel Brzęk urodził się 25 maja 1908 r. w Błażowej. Był najmłodszym dzieckiem Zofii i Marcina Brzęka. Jego ojciec był instruktorem w Naukowych Warsztatach Throckich, a później właścicielem fabryki tkackiej i sklepu z wyrobami tekstylnymi w Błażowej. Ukończył miejscową szkołę ludową, a następnie II Państwowe Gimnazjum w Rzeszowie. W 1926 r. rozpoczął studia przyrodnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, które ukończył na Uniwersytecie Poznańskim uzyskując tytuł magistra zoologii z anatomii porównawczą. Tam też wrócić uzyskał kolejne magisterium w dziedzinie

19.06.2013r. Sala Kolegiów Akademii Technicznej w Lublinie nadano imię prof. G. Brzęka

pedagogiki z psychologii. Na UAM zdobył tytuł doktora nauk ścisłych. W 1932 r. ożenił się z Janiną Klaczyńską, miał syna Mirosława i córkę Jadwigę. Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany przez gestapo i umieszczony w przejściowym obozie Daschganglager pod Swarzędzem, skąd zbiegł. Wraz z rodziną powrócił do Błażowej i zaangażował się w prace konspiracyjne. Pod pseudonimem Dewajtis działał w strukturach ZWZ i AK. Uczestniczył w akcji Burza, w grudniu 1944 r. został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego. Po zwolnieniu z więzienia rozpoczął pracę na Uniwersytecie Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie w Katedrze Zoologii Wydziału Rolnego. W 1945 r. przeprowadził przewód habilitacyjny i został kierownikiem katedry. Funkcję tę pełnił nieprzerwanie do 1978 r. W 1946 r. uzyskał nominację na profesora nadzwy-

czajnego, a w 1958 na profesora zwyczajnego. W latach 1947-1956 był prodziekanem, a następnie dziekanem Wydziału Rolnego oraz prodziekanem Wydziału Zootechnicznego, a w latach 1959-1962 prorektorem Akademii Rolniczej w Lublinie. Jednocześnie organizował Wydział Farmaceutyczny Akademii Medycznej, w którym również pracował do 1970 r. Aktywnie uczestniczył w pracach wielu komisji naukowych oraz licznych komitetów społecznych. Jego dorobek naukowy obejmuje 180 publikacji, w tym 13 książek z zakresu hydrobiologii, zoologii czy ornitologii. Część swych publikacji poświęcił działaniu ZWZ-AK na Rzeszowszczyźnie. Wielokrotnie nagradzany i odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalami: Komisji Edukacji Narodowej i "Nauka w Służbie Ludu" oraz "Zasłużony Nauczyciel PRL". W 1997 r. został członkiem korespondentem PAU, a PAN uhonorewała go swym najwyższym odznaczeniem - Medalem im. Mikołaja Kopernika oraz Medalem im. Michała Oczapowskiego. Za działalność w strukturach ZWZ-AK otrzymał Srebrny Krzyż *Virtuti Militari*, Złoty Krzyż *Zasługi z Mieczami* (dwukrotnie), Krzyż *Partyzancki AK i WW* oraz Krzyż *Wdziół*

Od lewej dr Keno Brzęk - Półczowa ze strykiem prof. Gabrielem Brzękiem

w Akcji Burza". W 1984 r. uzyskał godność doktora honoris causa Akademii Rolniczej, a w 1995 r. - Akademii Medycznej w Lublinie. Do ostatnich chwil uczestniczył w życiu środowiska akademickiego. Zmarł w 2002 r. w wieku 94 lat. Pochowany na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie. Pozostał w pamięci jako wybitny naukowiec, patriota i prawiczościwek.

Opracowała: Krystyna Brzęk

Prof. dr hab. Jan Gabriel Grochmalicki (1883 - 1936)

Prof. Jan Gabriel Grochmalicki
rektor Uniwersytetu w Poznaniu

Prof. Jan Gabriel Grochmalicki urodził się 24 marca 1883 w Błażowej w wielodzietnej rodzinie organisty Franciszka i Teresy z Bernhardenów. Grochmalicki byli organistami w Błażowej od co najmniej 1805 r., kiedy to organistą był Michał Grochmalicki. Później byli nimi kolejni potomkowie tego rodu Jan, Konstanty, Maciej. Jan uczęszczał do szkoły ludowej w Błażowej, a następnie do gimnazjum w Rzeszowie. W latach 1902-1906 studiował nauki przyrodnicze i medyczne na Uniwersytecie Lwowskim, tam też w roku 1908 uzyskał doktorat filozofii w

Współpracownicy muzeum w roku 1914. Siedzą od lewej: Juliusz Tobarski, Tadeusz Zelen, Jan Grochmalicki, Eleonora Scherbatel. Stają od lewej: Jan Hirscher, Władysław Tyguła, Stanisław Fawcziński, Benedykt Falicki.

zakresie zoologii, a w roku 1914 habilitował się z zoologii i embriologii. W latach 1906-1914 pełnił funkcję asystenta w Katedrze Zoologii a prof. Józefa Nusbaum-Hilarowicza. Uczył w gimnazjum i liceum. Działalność czynnie w Działach Scherbatel. W latach 1913-1917 był sekretarzem w Muzeum im. Dzieduszyckich. Z jego inspiracji zaczęły wychodzić Rozprawy i Wiadomości z Muzeum im. Dzieduszyckich. W latach 1914-1918 pełnił funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika w Krakowie.

W czasie I wojny światowej służył w Legionie Wschodnim, który został sformowany we Lwowie. Po jego rozwiązaniu wcielono go do armii austriackiej, gdzie służył jako bakteriolog w laboratorium epidemiologicznym. W listopadzie 1918 r. zgłosił się na ochotnika do Wojska Polskiego, walczył w obronie miasta i kierował

Laboratorium bakteriologicznym.

7 maja 1919 r. władze odrodzonego państwa polskiego powołały do życia Uniwersytet w Poznaniu. Zapisała go polska kadra naukowa z Krakowa, Lwowa, Wilna czy Warszawy. Przybył tam także Jan Grochmalicki wraz ze swoją żoną Eleonorą z Witwiewich. Młody naukowiec przystąpił do tworzenia Zakładu Zoologii, biblioteki i muzeum. W 1921 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W latach 1926-1928 pełnił funkcję rektora

Collegium Maius w Poznaniu

UAM. Zapisał się w historii uniwersytetu jako świetny organizator. W okresie jego kadencji oddano do użytku wiele nowych budynków uniwersyteckich o charakterze dydaktycznym i użytkowym, np. nad Jeziorem Kierskim zorganizowana została Stacja Hydrobiologiczna, rozpoczęto ponadto proces porządkowania statusu prawnego nieruchomości, które należały do uniwersytetu oraz opracowano nowe źródła finansowania uczelni. W latach 20. XX w.

Prof. Jan Grochmalicki, Poznań, 1936 r.

był redaktorem wydawnictwa Prace Komisji Matematyczno-Przyrodniczej PTN oraz redaktorem naczelnym czasopisma Kosmos. Swoją działalność naukowo-badawczą koncentrował głównie na bezkręgowcach i tego tematu dotyczy jego główne publikacje, wiele z nich wydał wspólnie z Benedyktem Dybowskiem. Odkrył wiele nowych gatunków. Kształcił nowe kadry zoologów, przyrodników. Był aktywnym członkiem wielu towarzystw naukowych, głównie przyrodniczych, uczestniczył w zjazdach. Zasiadł w sprawie ochrony przyrody tatrzańskiej i jego staraniem wprowadzono do Puszczy Białowieskiej ze Szwecji pierwsze okazy żubrów. Był pierwszym prezesem PO Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Żubra.

Za działalność niepodległościową został w 1933 r. odznaczony Medalem Niepodległości i Krzyżem Obrony Lwowa. Zmarł w 1936 r.

Opracowała Małgorzata Kutrzeba

Ks. prafat Adolf Władysław Kowal (1933 – 1998)

Urodził się 28. 11. 1933 roku w Gorzyczkach Przeworskich, jako syn Józefa i Anieli Najberek, ukończył szkoły podstawowe. Następnie kształcił się w Liceum Rolniczym w Trogliczy i w Miłkowie k. Rzeszowa. Tam w 1952 roku zdał maturę. Pracował w Lubaszowie jako statystyk-referent w Wydziale Rolnym Powiatowej Rady Narodowej. Następnie wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu (1953–1959). 7 czerwca 1959 roku z rąk J.E. ks. biskupa Franciszka Bardy przyjął święcenia kapłańskie. Był wikariuszem w parafiach: Radno Wielkie (1959–1961), Bieliny (1961–1962), Błażowa (1962–1970). Po śmierci ks. Józefa Kruczyka (1970) otrzymał nominację na proboszcza Błażowej. Działając lat później został mianowany dziekanem Dekanatu Błażowskiego. W 1988 roku otrzymał godność prałata. Ks. Adolf Kowal pracował w Błażowej – najpierw jako wikary, później proboszcz – przez 36 lat. (1962–1998). Za

Kościół w dekanacie, trzeci z lewej ks. Józef Kruczyk - proboszcz, pierwszy z prawej ks. A. Kowal - wikariusz

gorliwą pracę duszpasterską został odznaczony Expositio Canonici (1972), przywilejów sztywnia Rokiety i Mentoleto (1980) oraz mianowany Kanonikiem Kapituły Kolegiackiej w Jaremskowie (1988). Ks. Adolf zmarł 28. 06. 1998 r. i pojechał na miejscowym cmentarzu.

Ks. Adolf Władysław Kowal był gorliwym duszpasterzem i troszczył się o duchowy rozwój parafii. Dbał także o kościół w wymiarze materialnym i fizycznym. W 1964 roku – gdy błażowski świętymi grezilo zaważenie – ks. Adolf podjął wszelkie starania, by do tego nie došlo. Organizował prace przy kościele mające na celu wzmacnienie jego fundamentów oraz ratowanie sklepienia. W prace zaangażowało się wielu parafian. Kapłan ten pozostał w pamięci parafian

jako inicjator i wielu przedsięwzięć i budowniczy obiektów gospodarczych, mieszkaniowych oraz sakralnych. Z jego inicjatywy rozpoczęto budowę pomieszczeń gospodarczych przy ul. L. Kwiatkowskiego. Dzięki jego staraniom w 1973 r. wprowadzono do Błażowej siostry ze Zgromadzenia Sióstr Ofiarowania NMP w Krakowie (s. Przemyski). Zamieszkały w specjalnie przygotowanym do tego obiekcie. W latach 80-tych ks. Adolf prowadził intensywne prace przy budowie kościoła filialnego w Białce oraz Doma

I Komunia Sw. lato 80-tych XX wieku

Katechetycznym w Błażowej. Religia w latach 1955–1958, a następnie 1989–1991 została usunięta ze szkół. W latach 1984–1987 z inicjatywy ks. Adolfa w parafii stanęły dwa nowe budynki: Dom Katechetyczny w Błażowej Dolnej, który od 1989 r. stał się jako kaplica oraz kaplica na cmentarzu w Błażowej. Przez cały czas swój duszpasterski parafii ks. Adolf dbał o błażowski kościół. Za jego staraniem dokonano wielu zmian m.in.: wybudowano prace zleżnicze ołtarza głównego, ulżcono nowe schody przed świątynią.

Ks. Adolf Kowal był także wielkim patriotą. Wstąpił do ojczystej stowarzyszenia także w szeregach zwińców parafian. Miał wielki wkład w tworzenie (na podbuzzu Domu Katechetycznego w Błażowej) Społecznego

Miższczy Ziemii Błażowskiej, inicjował i wspierał wiele historyczno – patriotycznych publikacji m.in. o żołnierzach AK, ks. Michała Fółpca. W okresie stanu wojennego organizował wiele spotkań z ciekawymi i znanymi ludźmi. Ks. Adolf zawsze pamiętał o ważnych rocznicach związanych z historią naszej ojczyzny. W intencji poległych w obronie wolności i niepodległości Polski sprawował msze. Organizował różne wykłady, obchody. Był człowiekiem życzliwym i niezwykle gościnnym. Flebania w Błażowej była zawsze otwarta dla każdego potrzebującego.

Opracowała: Ewelina Szumilo

Podjęcie nowego budynku Liceum Ogólnokształcącego w Błażowej, 1996r.

Ks. dr hab. Zdzisław Kruczek (1945-2014)

Urodzony 9 stycznia 1945 r. w Fatimie, syn Walentego Kruczka i Emalii z d. Krygowskiej. (CSMA) Zakonnik - michalita. Szkołę Podstawową ukończył w rodzinnej Fatimie, po czym zgłosił się do Niższego Seminarium w Młocznym Fiałtowym. Po odprawieniu nowicjatu w Fawlikowicach w latach 1961-1962, pierwszą profesję złożył 28.08.1963 r., a wieczystą 15.08.1969 r. Studia filozoficzno-teologiczne ukończył w Wyższym Seminarium Duchownym w Przemyslu. Święcenia kapłańskie przyjął 23.06.1973 r. z rąk biskupa Bolesława Taberskiego w kościele parafialnym w Ełkowej. Pełnił tylko dwa lata pracował w Polsce, jako katecheta i duszpasterz parafii św. Andrzeja Boboli

Współwzrost i życie po chrzcie biskupa Kł. Bernarda, prof. Ks. Z. Kruczek

w Młocznym. Następnie wyjechał do Australii, skąd po intensywnym kursie językowym i merytorycznym przygotowaniu na początku 1977 r. wyjechał do Papui Nowej Gwineji. Był proboszczem w parafii w Karak (diecezja Mount Hagen), następnie w parafii Wanepop (diecezja Wabag). Budował tam kościoły. W latach 90. XX w. podjął dalsze studia i pracę formacyjną. W 1994 r. obronił pracę doktorską pt. *Działalność misyjna Kościoła Katolickiego w prowincji Enya w Papui nowej Gwineji 1947-1987* na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W 2006 r. uzyskał tytuł doktora

Przed Młocznym, w parafii św. Bingham Świerczewskiego w Papui

habilitowanego na KUL w Lublinie a jego rozprawa habilitacyjna nosi tytuł *„Mięje katolickie w Mount Hagen w latach 1934-1984”*. Pełnił funkcje wykładowcy, a następnie rektora Wyższego Seminarium Duchownego „Good Shepherd” w Fatimie. Od roku 2008 formował nowicjusz, kandydatów i profesor. W 2013 r. rozpoczął pracę na stanowisku wykładowcy na Katolickim Uniwersytecie Slova Bożego w Madang Divine Word University. W swej pracy naukowej ks. Zdzisław Kruczek

Z dziećmi i młodzieżą w Tuluz

zajmował się inkulturacją religijną i językową, w związku z tym dużo publikował w języku polskim, angielskim oraz w papuańskim języku pidgin. Przez wiele lat redagował i wydawał periodyk MICHAEL CSMA. Wśród Papuasów na mięje spędził 37 lat swojego życia. Zmarł 1 sierpnia 2014 r. w Katarze w drodze do Polski. Papua Nowa Gwinea to państwo leżące w Melanezji na Nowej Gwineji i ok. 2800 wyspach i wysepkach - zamieszkałe przez ponad 7 mln mieszkańców. Powierzchnie używanym językiem jest angielski oraz pidgin.

Faza tym w różnych zakątkach kraju, na wyspach, spotykamy setki innych języków. Papua Nowa Gwinea niepodległość uzyskała w 1975 r. i jest częścią Brytyjskiej Wspólnoty Narodów. W kraju tym nie ma podatków dochodowych, a podatki pośrednie są bardzo wysokie. Nie funkcjonuje powszechny system ubezpieczeń społecznych ani powszechna opieka zdrowotna, leki nie są refundowane. Powszechny system opieki zdrowotnej zastępują częściowo mięje. Bardzo słabo działa administracja państwowa. Nie ma państwowej powszechnej ewidencji ludności. W tej sytuacji kancelarie parafii spełniają niezwykle ważną rolę. Słabo funkcjonuje też policja.

Opracowała: Alajgorzata Kutrzeba

Uroczystości profesji wieczystej

Prof. dr hab. Bogumił Krygowski (1905 - 1977)

Prof. Bogumił Krygowski ur. w 1905 r. w Błażowej, syn rzeźbiarza Kazimierza Krygowskiego i Pauliny z Zielińskich. Polki uczony geolog, geograf, geomorfolog. Uczył się do szkoły ludowej w Błażowej, a następnie do gimnazjum i liceum w Rzeszowie. W latach 1927-1931 odbył studia na Uniwersytecie Poznańskim, zdobywając tytuł magistra filozofii w zakresie geografii. W 1932 r. obronił pracę doktorską pt. „Iły warwne okolic Poznania”, za którą zdobył srebrny medal. Kilka lat pracował jako nauczyciel geografii w poznańskich szkołach średnich i wyższych. Wspólnie z prof. Stanisławem Fawcyszkiem, którego był asystentem, z ramienia Instytutu Geograficznego UJ, prowadził w latach 1930-39 badania geologiczne na Polcie. Materiał pochodzący z tych badań stał się podstawą pracy habilitacyjnej obronionej w 1945 r. W 1939 r. jako stypendysta Fundacji Kultury Norodowej wyjechał w podróż po Niemczech, Danii, Anglii,

Prof. Bogumił Krygowski wśród studentów UAM, lata 60. XX w.

Holandii i Szwajcarii. Publikacja pt. „Po Europie Zachodniej w przededniu II wojny światowej” wydana przez PWN w 1958 r. była pokłonem tej podróży. Jazda w okresie przedwojennym skonstruował aparat do mechanicznego rozdzielania ziaren piasku zwany później graniformalmetrem mechanicznym. Podczas II wojny światowej przebywał w Krakowie, gdzie zaangażował się w Tajne Nauczanie.

Swoje dorosłe życie na dobre związał z Poznaniem i poznańską uczelnią. W latach 1951-1953 był organizatorem i pierwszym dziekanem Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu w Poznaniu. W latach 1957-1971 był dyrektorem Instytutu Geografii UAM w Poznaniu.

Działal w wielu organizacjach i instytucjach m. in. w Zespole Rzeszowian Geografii przy Radzie

Sala wykładowa i tablica zleceń z rysunkami Bogumiła Krygowskiego

Główniej Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, wchodził w skład Komiteta Nauk Geograficznych Polkiej Akademii Nauk. Był współprzewodniczącym Komisji Genetyki i Litologii Osadów Czwartorzędów przy Międzynarodowej Asojacji Badań Czwartorzędów (INQUA) oraz współorganizatorem Kongresu INQUA w 1961 w Warszawie. Działal w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk. Przewodził i współorganizował wiele zjazdów i konferencji międzynarodowych i krajowych.

Książka Bogumiła Krygowskiego, pokazuje podróż po Europie w 1939 r.

Przepracował po sobie imponujący dorobek naukowy - 272 publikacje z zakresu geologii czwartorzędowej, geomorfologii, sedimentologii, hydrogeologii, kartografii i dydaktyki geografii. W ramach współpracy z Instytutem Geologicznym był współautorem przeglądowej mapy Polski w podskali 1:300000 i obliczeniowej zjawczy Niziny Włocławskiej. Wykładał

Paulina i Kazimierz Krygowski z wnuczką. Stały Bogumił z siostrą Leokadią, Zdzisławem i Zdzisławem

ponad 150 magistrów, wypracował 10 doktoratów i potremował 6 habilitacji.

Za swoją pracę był wielokrotnie nagradzany odznaczony m. in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł w 1977 r., pochowany został w Poznaniu.

Opracowała: Małgorzata Kistrzebska

Bogumił podczas badań prowadzonych na Polcie wśród magisterów habilitacji, lata 30. XX w.

Pptk Józef Maciotek (1900 - 1973)

Frederoniny: Zarawa, Koch, Kaszimir, Marek, Józef, Dominik, Tomasz.

Oficer WP II Rzeczpospolitej, żołnierz ZWZ i AK, wiceprezes IV Zarządu Zrzeszenia WNW, Szef Delegatury Zagranicznej Zrzeszenia WNW w Londynie.

Józef Maciotek ur. w 1900 r. w Fatome w rodzinie Jakuba i Tebki. Jesienią 1918 r. zgłosił się na ochotnika do WP. Służył w 17 PP w Rzeszowie. Od 1919 r. walczył z Ukraińcami w rejonie Włodzimierza Wołyńskiego, gdzie został ranny i dostał się do niewoli. Odbity, po krótkiej rekonwalescencji uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej m. in. w bitwie warszawskiej i w walkach z Armią Cenną Baciannego. W trakcie służby awansował i uzbierał wykształcenie. Był dowódcą jednostki KOP, gdy w lutym 1957 r. w stopniu kapitana przeniesiono go w stan

Józef Maciotek w 17 PP w Rzeszowie

spoczynku. Wrócił do rodzinnej wsi, gdzie wykorzystując swoje wiedzę i doświadczenie, zaangażował się w pracę społeczną i edukacyjną.

WOJNA OBRONNAJ POLSKI WE WRZESNIU

Wskutek zaostreżającej się sytuacji międzynarodowej w maju 1939 r. został powołany do czynnej służby wojskowej do 2 PP Legionów w Sandomierzu. W kampanii wrześniowej walczył w obronie miast na Wołos w rejonie Sandomierza i pod Żurawowem, następnie pod Krasnobrodem, gdzie jednostka została wzięta wraz z resztami Armii Krajowej do Armii Łobkita. To próbowało się

Fotografy dowód sztabowy

przebić w kierunku Lwowa. Po hospitalizacji Lwowa, rozpadł się oddział i przetrwał się do rodzinnej wsi.

OKUPACJA

W 1940 r. był jednym ze współorganizatorów placówki ZWZ/AK o kryptonimie „Bok” (obok pp. Józefa Lotaka ps. „Orzeł” i płak. Michała Barcia ps. „Krośca”). W placówce prowadzono TN rybną, wojskowe oraz szkolenia zamiatane, organizowano akcje sabotażowe i dywersyjne, przyjmowano zrzuty, prowadzono akcje dyktandojące społeczeństwo i ochronę przed okupantem. W styczniu 1949 r. „Zarawa” został mianowany komendantem

Komendanci placówki ZWZ-AK „Bok”

Feliksa AK Rzeszów-Południe. Następnie walki zbrojnych z Niemcami przetrwał na lato 1949 r. kiedy zginął m. in. kap. Adolf Maciotek „Bogacz” - brat „Zarawy” i woi. Z sukcesami dowodził w trakcie akcji „Burza” i podjął nieudaną próbę ucieczki z pomocą walczącej Warszawy. Po reorganizacji AK został inspektorem Frzamskiej „Nie”. Aresztowany w Hrubieszowie i osadzony w rzeszowskim więzieniu. Odbity na rozkaz majora Adama Leszczyńskiego.

PO WOJNIE

W wrześniu 1945 r. powołano kantoniracyjne Zrzeszenie WNW, a w skład Zarządu Okręgowego Południowego powołano „Zarawę”. W kraju nastąpiła

się działalność UB i NKWD, sytuacja społeczeństwa polskiego, a szczególnie byłych żołnierzów podziemia była dramatyczna. W 1946 r. przez II Zarząd WNW ppłk. Niewolbicki wyjechał „Zarawa” w składzie delegacji do Londynu, a rozkazem prezesa IV Zarządu WNW ppłk. Łukasz Ciaplinski przekształcono ją w stożek Delegatury Zrzeszenia WNW za granicą o kryptonimie „Derdanta”. Zadaniem delegacji, a później Delegatury było przekonywanie polityków emigracyjnych o konieczności działania WNW i uzyskania pomocy dla kraju. Pptk J. Maciotek został szefem Delegatury z placówkami w Węgrowie, Wągrowie, Mładowie, Forzyżu, Brzeźnie, Szetelnie i Niemce. Prowadził ciągłą akcję dyplomatyczną, spotykał z członkami przedstawicielami polskiej emigracji oraz politykami państw Zachodu. Starał się informować świat o sytuacji społeczeństwa w kraju, działał na rzecz kantoniracji polskiej emigracji, szukał funduszy i znajomości do walki o pełną niepodległość Polski. Delegatura niepomagała finansowo byłym żołnierzom WP i ich rodzin, amunicję im podjęcie stawiła poza granicami. Delegatura zaopiekowała się także działalnością po akcji prowadzącej akcję „Czarna”. Odbiorczy wieloma odznakami i medalami wojennymi i państwowymi. Felicitownie Królestwu Komendantów z Głazką Orderu Odrodzenia Polski.

Opracowała Alicja Zdzienicka

Londyn, przełom lat 60/70. Od lewej: J. Maciotek, A. Frank i K. S. Klen

Bronisław Bonawentura Markiewicz (1842 - 1912)

„Kochać Ojczyznę to za mało, trzeba jeszcze dla niej pracować”

Bronisław Markiewicz

Bronisław Bonawentura Markiewicz ur. 13 lipca 1842 r. w Fraczkowcu zym karmistrza Jana Markiewicza i Marianny Grgzickiej. Był jednym z jedenaścioru dzieci Markiewiczów. Bronisław edukację pobierał w Przemysłu i ukończył ją w 1863 r. przyjęciem święceń kapłańskich. Następnie był wikariuszem w Harcie i w katedrze w Przemysłu. Kolejne 2 lata studiował pedagogikę, filozofię i historię na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1875 r. został proboszczem w Gaci, a w 1877 r. w Błażowej, gdzie sprawował posługę kapłańską do 1884 r. Pracował nad rozwojem życia religijnego

Kościół Zakładów Wychowawczych Ks. Br. Markiewicza

parafian i zwalczaniem pijanstwa. Był inicjatorem powstania w Błażowej Bractwa Apostelstwa Modlitwy i Bractwa Trzeźwości. Za jego staraniem Wydział Krajowy wyraził zgodę i przyznał zapomogę na założenie w mieście Naukowego Warsztatu Tkackiego. Sprowadzono nowoczesne krosna a uczniów wysyłano na praktyki zagranicze. Przybywali instruktorzy rzemiosła zza granicy. Czarnaś nad tymi działaniami Towarzystwo Tkackie, którego przewodniczącym był Zdzisław Skrzyński. Działania ks. proboszcza Markiewicza przyczyniły się podniesienia życia duchowego

Zakład Wychowawczy w Miejscu Piastowym

i materialnego parafian. Przed swoim wyjazdem z Błażowej zatwierdził ideę budowy nowej świątyni w mieście i w Kąkolówce. Rozpoczęto gromadzenie funduszy na ten cel. Od 1882 prowadził wykłady z teologii pastoralnej w Wyższym Seminarium Duchownym w Przemysłu, a w 1885 r. wyjechał do Włoch, gdzie został uczniem św. Jana Bosko i w 1886 salezjaninem. W 1892 r. powrócił do Polski i objął parafię rzymskokatolicką w Miejscu Piastowym. Naśladowując Jana Bosko, zakładał

Ks. Bronisławowi Markiewiczowi wśród wychowawców

zakłady wychowawcze w Gaciu dla młodzieży trudnej, zaniebanej i opuszczonej, w ramach Towarzystwa Fowciągłowski i Fraca w Miejscu Piastowym, Pawlikowicach w 1903, Skamerochach. Zajmował się też działalnością publicystyczną i wydawniczą. Jest autorem dramatu „Bóg bezkrowny” w którym przepowiedział wybór papieża Polaka. Wydawał miesięcznik Fowciągłowski i Fraca, w którym zachęcał do walki z plagami społecznymi jak pijanstwo, lenistwo i wskazywał drogi ucyfienia przez mądre wychowanie młodzieży w opracowanym

przez siebie programie pedagogicznym. Z jego inicjatywy powstały oparte na duchowości i statucie Jana Bosko mesko (1921 r.) i żeńska (1928 r.) gałąź Zgromadzenia Michała Archanioła. Ks. Bronisław Markiewicz zmarł 1912 r. w Miejscu Piastowym.

Decyzją papieża Benedykta XVI ks. Bronisław Markiewicz został beatyfikowany 19 czerwca 2005 r. w Warszawie. Wspomnienie bł. obchodzący 30 stycznia.

Jego imię nosi wiele szkół i instytucji jak Wyższa Szkoła Techniczna w Jarosławiu, Szpital Specjalistyczny Podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego w Brzozowie, osiedla i ulice.

Cypracowała Małgorzata Kutrzeba

Zakład Zgromadzeń Michałskich - ks. B. Markiewicz

Ks. Michał Pilipec (1912 - 1944)

Ks. Michał Pilipec urodził się 28 listopada 1912 roku w Tornawcach k. Krawczyzna, w parafii katolickiej, wielodzietnej rodzinie Anny i Bazylego Pilipeców. Po ukończeniu szkoły powszechnej w rodzinnej miejscowości uczęszczał do Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego w Przemysku. W 1931 roku za aprobaty Stolicy Apostolskiej, wyznaczony z uwagi na inne wyznaczenie ojca, ustąpił do Seminarium Duchownego w Przemysku. Święcenia kapłańskie przyjął z rąk bp. Franciszka Barbę w czerwcu 1936 roku. Posługę duszpasterską pełnił w Pniewiu, Fatimie i w Białej.

Po wybuchu II wojny światowej ks. Pilipec włączył się w akcje pomocy na rzecz wojennej młodzieży, skierowanych do wyjazdu na roboty przemyślane. W lutym 1940 roku, przyjmując pseudonim „Ski” wspierał działalność poręcznika Józefa Latała – pierwszego dowódcy placówki ZWZ w Białej. W 1944 roku awansowany do stopnia kapłana i objął funkcję kapłana Obwodu AK Rzeszów.

Ks. Michał Pilipec i por. Józef Latała

Działal w TN i przy organizacji Powstania Komisji Egzaminacyjnej pod krytykowaniem „Kazimierza”. Zredagował „Modlitewnik żołnierza – partyzanta” oraz „Litanię żołnierza Polki Pożiemnej”. Odbierał Alzję świętą polową dla żołnierzy, spowiadał ich oraz doświadczał ich odważni na polu walki.

4 grudnia 1944 roku ks. Pilipec został aresztowany przez funkcjonariuszy Komendy Wyjściowej MO i UB w zakrętu kościoła p. św. Marcina w Białej, bezpośrednio po odbywającej mszy roratniej. Kapłana oraz dwadzieścia innych mieszkańców Białej aresztowano i uwięziono do więzienia na Zamku w Rzeszowie pod zarzutem m. in. ukrywania broni. Po kilku dniach brutalnych przesłuchań 8 grudnia 1944 r. razem z współwięźniami został uwięziony do lasu w rejonie Głogowia i tam roz-

Drugi z lewej, ks. Michał Pilipec jako wykładowca tajnego kompletu, okres okupacji

strzelony. Podpalone dla utrudnienia identyfikacji i porzucenie ciała zamordowanych obywateli ludności pochowane w anonimowej, oznaczonej drzewianym krzyżem wspólnej mogile.

Kartę prawniczą zaręczała się do Urzędu Bezpieczeństwa w Rzeszowie z pytaniem o los ks. Pilipeca. Otrzymała odpowiedź, że ksiądz nie został aresztowany, a jego losy nie są UB znane. Dopiero korespondencja nadstawiła po 30 latach ze Stawki

Ks. Michał Pilipec ps. „Ski”, por. Józef Latała ps. „Orzeł”, Gabriel Brzuch ps. „Dranjota”

Zjednoczonych przez aresztowanego z egzekucji Stanisława Tytkę ujawniło obywateli aresztowania i zabójstwa księdza.

Dzięki staraniom bliźniaczego proboszcza – ks. Adelfa Kowala oraz ks. dra Dominika Bielca w 1977 roku dokonano ekshumacji i reidentyfikacji szczątków pomordowanych. 3 lipca odbył się manifestacyjny pogrzeb ks. Pilipeca, Dominika Sobczyk i Józefa

Altarz polowy ks. Michała Pilipeca obecnie w zbiorach Muzeum Ordynariatu Polowego w Warszawie

Baterii, których szczątki spoczęły na bliźniaczym cmentarzu. Przewodniczył mu bp. Jakił.

W 2009 roku odznaczony przez Prezydenta Lecha Kaczyńskiego „Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski”.

Cypryła Jędrzejko

MECZNIK SYSTEMU KOMUNISTYCZNEGO

✝ Ks. MICHAŁ PILIPEC

W CZASIE OKUPACJI WIKARIUSZ W BIAŁEJ

KAPŁAN PLACÓWKI AK „BUK” I OBWODU AK RZESZÓW

ZAMORDOWANY W LASACH GEOGRÓWSKICH 8.XII.1944

POCHOWANY NA CMENTARZU W BIAŁEJ 3.VII.1977

„ZŁO DOBREM ZWYCIEŻAJ”

KSIĘŻA PRACUJĄCY W BIAŁEJ I ORAZ KSIĘŻA RODAJCY

Prof. dr hab. Stanisław Ptaza (1927-2006)

Prof. dr hab. Stanisław Ptaza, historyk prawa polskiego, profesor nauk prawnych, wieloletni kierownik Katedry Historii Prawa Polskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Syn Ełżeja i Antoniny z d. Maccha. W latach 20. XX w. rodzice wyprawili go z przeludnionej Kąkolewki do Jarosławia k. Zborowa, w województwie tarnopolskim, gdzie kupił gospodarstwo. Tam na świat w 1927 r. przyszedł Stanisław. W lutym 1940 r. rodzina Ptazów podzieliła los tysięcy rodzin polskich. Zostali deportowani do miasta Krasnouralsk (na Uralu) w obwodzie swierdłowski, gdzie mimo dziecięcego jeszcze wieku pracował jako robotnik fizyczny przy budowie stadionu, przy kopalni rudy miedzi i w gospodarstwie rolnym kombinatu

Obok prof. Stanisław Ptaza i prof. Juliusz Barabek

metalurgicznego. Później rodzina została przeniesiona do kółchozu Hojbuli, a następnie Sorasfanowo. Stanisław pracował najpierw jako robotnik rolny, a później jako pomocnik w kuzni. Mieszkał z matką i siostrami, bo ojciec służył w wojsku. Pracował ponad swoje siły, bo kto nie pracował, nie miał racji żywności i musiałby obijać rodzinę. Gdy tylko pozwolono im wyjechać, Stanisław z matką i siostrami wrócił w połowie 1949 r. do Polski. Pozbawiona ciężko zapracowanego majątku rodzina tałała się po różnych zakątkach kraju. Jakis czas mieszała w Błażowej, a Stanisław uczęszczał do błażowskiego gimnazjum. Później przeniósł się do Rzeszowa, Ostrody, Legnicy, by na stałe osiedlić w Krakowie, gdzie w 1949 r. w II LO im. Króla Jana III Sobieskiego zdał maturę. Podjął studia na UJ. Był seminarzystą prof. Adama Vetulainiego jednego z najważniejszych kanonistów i historyków prawa i szybko dał się poznać jako bardzo uzdolniony student i naukowiec. W 1957 r. podjął pracę na

stanowisku nauczyciela akademickiego i przeszedł wszystkie szczeble kariery akademickiej, której ukończeniem był tytuł profesora otrzymany w 1986 r. Przez szereg lat był kierownikiem Katedry Historii Prawa Polskiego UJ, członkiem nauki. Fosundał ogromną wiedzę archiwiznawczą i bibliograficzną. Przez byłych studentów i współpracowników wspomniany jest jako niezwykle życzliwy człowiek, który chętnie służył

Uniwersytet Jagielloński - Wydział Prawa i Administracji

pomocą we wszystkich kwerendach naukowych, wypracował setki magistrów, doktorów prawa, dzisiaj już profesorów. W swojej pracy naukowej zajmował się dziejami Polski przedrozbiorowej: historią parlamentaryzmu, dziejami wsi, historią źródeł prawa. Pozostawił liczne prace naukowe, jak: *Problemy reform ustrojowych w czasie pierwszego bezkrólewia 1572-1574; Sejmiki i zjazdy szlacheckie województwa poznańskiego i kaliskiego. Ustrój*

i funkcjonowanie 1572-1632; Sejmiki i zjazdy szlacheckie województwa sieradzkiego. Ustrój i funkcjonowanie 1572-1632; Zródła drukowane do dzisiaj wsi w dawnej Polsce. Studium bibliograficzno-źródło-znacze; Księga sądowa lukowej 1581/1809, a dziełem jego życia jest czteretomowa *Historia prawa w Polsce na tle porównawczym*, za którą odznaczony został laurem Jagiellońskim.

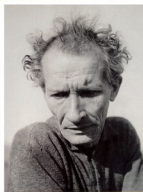
Członek Komisji Prawniczej Polskiej Akademii Nauk i Polskiego Towarzystwa Historycznego. Członek wielu redakcji czasopism naukowych. Odznaczony m. in. Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Krzyżem Zasługi i innymi.

Opracowała: Małgorzata Katrzeba na podstawie m. in. artykułu Doroty Małek *Prof. dr hab. Stanisław Ptaza (1927-2006)* [w:] *Falestra 3-4/2006 Pismo Adwokatury Polskiej*

Kraków, 1963 r. Prof. Stanisław Ptaza (czwarty od prawej) z rodziną i przyjaciółmi

Antoni Rząsa - artysta rzeźbiarz (1919-1980)

Antoni Rząsa ur. 26 lutego 1919 r. w Fatomie jako czwarte dziecko z siedmiorga dzieci Marianny i Jakuba Rząsów. Od najmłodszych lat przejawiał zainteresowanie majsterkowaniem podpatrując ojca i rodziców przy naprawie narzędzi rolniczych. Jego pasję dostrzegła matka, w tajemnicy przed ojcem kupiła znowu pierwszy składany łozek w drewnianej oprawie. Sześcioletni chłopiec wykonywał pierwsze drewniane narzędzia, ptaszki, zwierzęta i figurki lalek, a później szopki. W Szkole Podstawowej im. Św. Jana Kantego w Fatomie interesował się przyrodą i często grywał w przedstawieniach teatralnych przygotowanych przez Władysława Haliga. Później trafił do gimnazjum w Ełkowej, gdzie kierownik i matematyk Marian Jajszczak, szcyl-

ko odkrył jego talent rzeźbiarski. Starał się zachęcić niezamożnych rodziców do dalszej edukacji Antoniego w tym kierunku. Rodzice chcieli, aby został na roli. W wolnych chwilach oddawał się swej pasji rzeźbiąc krzyże, figurki Jezusa Frasobliwego uzorem z przydrożnych kopciuszek. W 1938 r. M. Jajszczak wystarał się o stypendium i skłonił rodziców, by wysłali syna do Państwowej Szkoły Przemysłu Drzewnego w Zakopanem. Trafił pod opiekę wybitnego wychowawcy i pedagoga Antoniego Kenara. Wojna przerwała jego edukację, Antoni wrócił do rodziny. Podczas okupacji głęboko przeżył

śmierć młodszej siostry i ukochanej mamy, a także wywiezienie brata i drugiej siostry na roboty do Niemiec. Był kwatermistrzem Armii Krajowej. W 1946 roku wyjechał do Karoliny i Andrzeja Mniczków mieszkających w Jeleniej Górze. Podjął pracę na urzędniczym stanowisku, ale nie dała mu ona zadowolenia. Powrócił więc do Fatomy i napisał list do profesora Kenara, a ten w odpowiedzi zachęcił wychowawca do powrotu w góry. Wbrew rodzinie wyjechał do Zakopanego

Antoni Rząsa z Zygmuntem Marciniakiem

i kontynuował naukę w Państwowym Liceum Techniki Plastycznych. Roman Olżewski, Kazimierz Fojfortz i A. Kenar czuwali nad jego rozwojem artystycznym. A. Rząsa w wieku 33 lat zdał maturę. Dyrektor szkoły - Kenar zaproponował mu objęcie stanowiska nauczyciela. Rzeźbiarz A. Rząsa tworzył swoje prace w drewnie, rzadziej w kamieniu. Inspirowała go sztuka ludowa i motywy chrześcijańskie. Ogromny wpływ na jego twórczość wywarła podróż do Włoch, polity w Dachmowie. Bardzo mocno przeżył śmierć A. Kenara, człowieka,

któremu wiele zawdzięczał. Rzeźba Chrystusa ementarnego na grobie profesora wzbudziła wiele kontrowersji i przyniosła Rząsę rozgłos. Po śmierci Kenara rozpoczął się nowy etap zakopiańskiej szkoły, w którym jego uczniami Władysław Hasiór, Antoni Rząsa, Grzegorz Fecoch poszli własną drogą. W latach 1960-1980 powstały największe dzieła A. Rząsy tj. cykle Krzyży, Piety, Oświećm, Wojsko Polskie, rzeźby świećm, meble, cykl Anny Samostrzał. Stworzył około 900 prac, z których większość znajduje się w zakopiańskiej Galerii, prowadzonej przez Zygmunta Marciniaka. Jego dzieła są w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Nowej Hucie, Muzeum Wojska Polskiego, Kościele św. Walentego w Fatomie oraz w prywatnych zbiorach we Włoszech, USA, Danii, Francji, Belgii a także w Muzeum Wotganiskim. Prace artysty były prezentowane w największych galeriach w kraju i za granicą. Za twórczość i dorobek artystyczny nagrodzono Rząsę Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Nagrodą Prezesa Rady Ministrów, Ministra Kultury i Sztuki, Ministra Obrony Narodowej. Laureat wielu nagród zmarł w wieku 61 lat i spoczął w Alei Zasłużonych w Zakopanem na Półwyspie Brzytka, gdzie pochowano Stanisława Witkiewicza, Tysiąca Chałubińskiego, Kerkela Małuszynskiego, Antoniego Kenara, Władysława Hasióra, Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Władysława Orkana i wielu innych zasłużonych rodaków.

Jerzy Woźniak (1923 - 2012)

Jerzy Stanisław Woźniak ps. „Nowak”, „Mokara”, „Jacek”, „Zmój”, ur. 8 listopada 1923 w Krakowie, zm. 12 kwietnia 2012 we Wrocławiu. Felki żołnierz i lekarz, więzień polityczny PRL, zastępca kierownika, a w latach 2001-2002 kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Urodził się w Krakowie. Pochodził z Błazowej Dolnej - Moklarzki, z którą do końca życia był szczególnie związany. Rodziny dom na Moklarzce był drugim jego domem i w każdej wolnej chwili chętnie tutaj przyjeżdżał. Ojciec Jan był adwokatem - notariuszem. Matka Karolina zajmowała się wychowywaniem dzieci i gospodarstwem. Do Szkoły Podstawowej uczęszczał w Błazowej, a następnie do Gimnazjum im. Św. Konarskiego w Kiszczewie. Podczas okupacji był uczniem Tajnego Nauczania, gdzie zdobył matkę matrycę oraz ukrywał konspiracyjnie Szkołę

Jerzy Woźniak (środek i prawy) w gronie przetrwałych byłych żołnierzy AK z Kiszczewskiego. Książki i pamiątkowe zdjęcia

Podchorążych. Do AK wstąpił już jako oficer i został żołnierzem placówki ZWZ AK „Bak” w Błazowej, był kwatermistrzem przy podziemnej. Uczestniczył w akcji „Burza” w walkach na terenie Myśleno i Błazowej, był radiotelegrafistą. Po wyjściu oddziałów zawiązków na teren Podkarpacia objął się, walczył w oddziale samobrony AK, następnie w organizacji „NIE” i Delegaturze Sił Zbrojnych Kaszubów-Polabian. Później był więziony przez NKWD i UB.

W 1945 r. wyjechał z Polki i walczył w 2 Korpusie Polowym we Włoszech w stopniu podporucznika, został także członkiem Delegatury Zagranicznej Zrzeszenia „WAW” pod kierownictwem płk. Józefa

Wystawa „Łoży Polaków. Jerzy Woźniak (1923-2012)”

Maciełka (1946-1947) oraz emigracjonem delegatury WAW w Londynie na teren RF. W latach 1945-1946 studiował medycynę na Uniwersytecie w Innsbrucku, następnie w Edynburgu. W 1947 r. przetrzymany do kraju, gdzie został aresztowany przez UB, osądzony i skazany na karę śmierci, zamienioną na dożywocie. W 1956 r. zwolniony z więzienia. Ukończył studia medyczne i pracował w Wrocławiu jako palmatolog.

W 1989 r. był członkiem założycielem ZChN na terenie Wrocławia; w 1991 r. kandydował w wyborach parlamentarnych do Senatu. Pełnił kierownicze funkcje w Dolnośląskim regionie AWS. Od 1997 do

Jerzy Woźniak z prezydentem Bogusławem Kuczerowskim, Bolonia, rok 1999

2001 był zastępcą kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w rządzie Jerzego Buzka, później kierownikiem (w randze wiceministra). Był przewodniczącym, następnie członkiem Rady do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Był członkiem Światowego Związku Żołnierzy AK, a także Stowarzyszenia Spółeczno-Kombatancckiego Zrzeszenia „WAW” we Wrocławiu. Przewodził Dolnośląskiemu Związkiem Żołnierzy AK i był członkiem Kapituły Nagrody Kustasza Familii Narodowej. Zmarł we Wrocławiu i został pochowany na Cmentarzu Grabiszówkim.

Oznaczony Krzyżem Walecznych (dwukrotnie), Srebrnym Krzyżem Zasługi i Wzruszenia (na emigracji w 1948), Krzyżem Armii Krajowej, Krzyżem Komendorskim Orderu Odrodzenia Polski (2003), Krzyżem Komendorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (2006) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Honorowej Związku Inwalidów Wojennych RF.

Oprowadził Janusza Maciełkę na podstawię; Jerzy Woźniak „Droga do Wolnej Polki”, Wrocław 2011

Jerzy Woźniak z matką Karoliną i córką Ewą, przed latami (ok. 1930-35)